

СУТНІСТЬ ТА СПРИЙНЯТТЯ РІЗНИХ МОДЕЛЕЙ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто сутність проблеми політичних конфліктів та проаналізовано проведені соціологічне опитування українців щодо даного політичного конфлікту в Україні. Показано значення соціальних норм та цінностей як невід'ємних характеристик категорії влади. Запропоновано рекомендації що до вирішення проблеми.

Ключові слова: наука, політика, соціальні норми та цінності, дослідження, конфлікт.

Abstract

The article describes the problem of political conflicts and conducts a sociological survey of Ukrainians regarding this political conflict in Ukraine. Recommendations for solving the problem are proposed.

Keywords: science, politics, research, conflict.

Вступ

Сутність досліджуваної проблеми.

Виділення політичних конфліктів у особливий тип цілком обґрунтоване: адже політика — це самостійний і специфічний світ, що значно відрізняється від інших сфер життя суспільства. Він охоплює державні і громадсько-політичні організації, механізми державної влади та відповідні відносини, правові інститути, партійні системи, політичну культуру суспільства і багато іншого, пов'язаного з ухваленням та реалізацією політичних рішень. Важливим моментом у розумінні світу політики є його трактування не як статичної структури, а як структури, що динамічно функціонує, з притаманними їй диференціацією, асоціаціями і дисоціаціями, об'єднаннями та розмежуваннями політичних суб'єктів. Звідси випливає трактування політичного конфлікту не тільки як інституціалізованого, практично-політичного протистояння (якими є, наприклад, парламентські дебати чи акції протесту опозиційних сил), але і як теоретичного та символічного (культурного) зіткнення в соціальному просторі за можливість впливати на його модифікації і трансформації. ”: „Політичний конфлікт — зіткнення суб'єктів політики у їх взаємному прагненні реалізувати свої інтереси й цілі, пов'язані, перш за все, з отриманням влади чи політичного статусу в суспільстві [1].

Більш детально про конфлікти та шлях їх вирішення

У типології політичних конфліктів виділяють горизонтальний і вертикальний види. У горизонтальних політичних конфліктах боротьба за владу ведеться в рамках існуючого режиму. Наприклад, між урядом і парламентом, різними політичними угрупованнями в правлячій еліті, державою й окремими суб'єктами політики (особою, групою, інститутом). Цілями та причинами виникнення горизонтальних конфліктів є вдосконалення політичної системи влади (зміна лідера або правлячої еліти, часткове коригування політичного курсу, розширення або звуження владних повноважень суб'єктів політики).

У демократичній політичній системі горизонтальні політичні конфлікти інституційовані та до певної міри запрограмовані. Більшість із них має відкритий, публічний характер: парламентські дебати, припинення повноважень парламенту та призначення дострокових виборів, вотум недовіри урядові, звернення до Конституційного Суду.

У тоталітарних режимах, де влада не визнає конфліктів і прагне їх не допустити, якщо вони їй трапляються, то набувають форми змови або палацового перевороту.

Вертикальні конфлікти відбуваються по лінії «влада–суспільство». Різні соціальні прошарки, класи й етнічні групи виявляють свої характерні позиції, грають певні ролі. Ієрархічність статусно-ролевої структури, нерівний доступ до ресурсів і влади породжують політичні конфлікти на всіх

рівнях вертикалі «влада–суспільство». Вони поділяються на статусно-ролеві та режимні політичні конфлікти [4].

У конфлікті політичних культур відбувається зіткнення різних політичних цінностей, норм, звичаїв, способів політичної поведінки, ціннісної орієнтації і цілей політичного розвитку. Найпомітніше ці конфлікти виявляються в періоди радикальних реформ. У конфлікті інтересів боротьба точиться у сфері розподілу й перерозподілу ресурсів (влади, матеріальних благ, духовних цінностей) [1].

Значення та місце конфлікту в політичному житті може бути уточнено на основі його функцій. Під функцією конфлікту розуміють наслідки або спрямованість його дії на суспільство в цілому або на окремі сфери життєдіяльності. Особливістю функцій конфлікту є те, що виявляються вони в наслідках, після його завершення. Класифікація, типологія і якісна оцінка конфлікту має умовний характер. Серед функцій-наслідків політичного конфлікту розрізняють такі: політичні, економічні, військові, екологічні, демографічні.

Функції конфлікту можуть бути позитивними й негативними.

До позитивних можна віднести:

- функцію розрядки напруженості. Конфлікт відіграє роль «відвідного каналу» напруженості, за допомогою якого суспільне життя позбувається пристрастей, що накопичилися;
- комунікативно-інформаційну та єднальну функцію. Під час зіткнення сторони отримують більше інформації одна про одну, дістають можливість зближення на якій-небудь спільній платформі;
- стимулюючу функцію. Виступає рушійною силою соціальних змін;
- функцію переоцінки, зміни цінностей і норм суспільства.

До негативних функцій конфлікту належать такі:

- загроза розколу суспільства;
- несприятливі зміни у владних стосунках;
- розкол у мало усталених соціальних групах;
- несприятливі демографічні процеси тощо[3].

У процесі політичної практики було вироблено шляхи стабілізації системи, за допомогою яких попереджують внутрішньополітичні конфлікти.

Перший шлях – соціальне маневрування – передбачає перерозподіл частини суспільного продукту в інтересах опозиції. Цей перерозподіл залежить від розмірів суспільного продукту, рівня соціальної і політичної напруженості, гнучкості того прошарку суспільства, у якого відбирають частину суспільного продукту, професіоналізму політичного керівництва тощо. Він є своєрідним “клапаном”, який випускає “пару” народного невдоволення.

Другий шлях – політичне маневрування – охоплює широкий спектр заходів щодо забезпечення перетворення різних інтересів на стійкий політичний альянс, який фактично сприятиме функціонуванню існуючої політичної влади. Наприклад, декларується мета, що відповідає інтересам більшості членів суспільства, і засоби, за допомогою яких її буде досягнуто. При цьому виграють час для застосування інших засобів стабілізації. Або ж не досягнувши проголошених цілей, керівництво держави, залишаючись при владі, відправляє у відставку кабінет міністрів або одного конкретного лідера.

Третій шлях – політичне маніпулювання, тобто цілеспрямований вплив на суспільну свідомість, передусім через канали масової комунікації. Як правило, засоби масової інформації зосереджено переважно в руках панівних у суспільстві політичних сил, тому їхня діяльність зорієнтована на стабілізацію існуючої політичної системи. Істотну роль засоби масової інформації відіграють у здійсненні такого способу попередження конфліктів, як “створення образу ворога”. Його сенс полягає у покладанні відповідальності за нерозв’язані проблеми на інші політичні сили (наприклад, на опозицію), що відволікає увагу населення від гострих політичних та соціальних проблем.

Четвертий шлях – інтеграція в політичну систему контреліти. Дестабілізація суспільної системи сприяє формуванню контреліти, що відіграє роль інтегратора суспільного невдоволення. Контреліта утворюється з числа людей талановитих, з нестандартним мисленням, які через різні обставини не увійшли до складу правлячої еліти. І хоча влада намагається у будь-який спосіб нейтралізувати такого суперника, іноді це вдається.

П’ятий шлях – послаблення опозиції. Якщо контреліта не має за мету цілковиту дестабілізацію існуючої системи, то опозиція має чіткі наміри створити власну систему. Тому політичне керівництво прагне послабити її дії, використовуючи такі засоби як упереджувальна ініціатива в заходах, які мала

на меті здійснити опозиція, викриття корисливої мети членів опозиції, нейтралізація лідерів опозиції та ін.

Шостий шлях – силовий тиск, який може мати різні форми: від встановлення відкритої диктатури, спрямованої на насильницьке викорінення негативного ставлення до системи, до застосування опосередкованих методів тиску. При цьому влада дотримується таких норм права, як оголошення надзвичайного стану, репресії, заборона опозиційних партій тощо. Якщо силовий тиск не виходить за розумні межі, він сприймається без зайвого опору[5].

Результати соціологічного опитування «Україна сьогодні»

Дослідження охопило доволі значну по міркам України вибірку в 3000 опитуваних, відповідно до вимог якісних соціологічних досліджень, розподілену рівномірно по регіонам та віковим групам. Головними темами дослідження стали електоральні настрої населення України, актуальні проблеми українського суспільства – ставлення до політиків, методів розв'язання збройного конфлікту на Донбасі, мовне питання, довіра до вітчизняних ЗМІ та країни-агресора, тощо. Найбільш вражаючі результати показав блок опитування “Сприйняття різних моделей вирішення конфлікту на Донбасі”. Адже 74,9% українців вважають, що новий президент має йти на прямий діалог з Росією заради встановлення миру на Донбасі, і 55% переконані, що такий діалог треба проводити з керівниками так званих “народних республік”. Переконання, що під час переговорів Україні слід йти на компроміси, висловили 65% опитаних. А от щодо меж таких “компромисів” вже все не так однозначно – підтримати надання автономії територіям Донбасу готові лише 39%, в той час як майже по 20% українців виступають за ізоляцію окупованих територій та їх звільнення збройним шляхом відповідно, і чверть опитаних не визначились з відповіддю.

Отже, чи є підстави стверджувати, що три четверті українців готові зайняти “капітулянтську” позицію перед російською агресією? Не будемо поспішати з невтішними висновками, адже якщо розглядати результати дослідження в комплексі, то помітно, що при цьому в питаннях визначення загального курсу України більшість українців схиляється усе ж до інтеграції з ЄС та НАТО – за приєднання до відповідних структур на гіпотетичному референдумі проголосували б 57% та 48% відповідно. В той час як за відновлення економічних і культурних зв'язків з РФ виступають від сили 20%. Таким чином, про повернення “в обійми” Росії не йдеться. Більш того, дослідження показує, що рейтинг позитивного ставлення до Росії навіть зменшився. Адже якщо ще в лютому 2020, за даними КМІСу, до Росії позитивно ставилися майже 57% українців, то сьогодні – лише 40%. Крім того, показник у 65% тих, хто готовий йти на компроміси задля завершення війни на Донбасі, виглядає менш апокаліптично, якщо згадати, що ще в грудні 2018 частка таких людей становила понад 70%.

Тобто очевидно, що головний інтерес українців – це припинення війни, а не повернення до “проросійського вектору”. Тим часом, у дослідженні «Ваша думка: травень 2019 року» є декілька сумнівних моментів[1].

Висновки

В ході даної роботи, було ознайомлено із загальними поняття політичного конфлікту, позитивні та негативні моменти конфлікту, шляхи їх вирішення та проведено соціологічне опитування в якому взяли 3000 українців, щодо даного політичного конфлікту у нашій країні, та запропоновані шляхи політичних конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.
2. Слободянюк А. В. Причини виникнення конфліктів у колективі [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, Т. С. Костюк // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/1928>.
<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2702547-troe-z-cotiroh-ukrainciv-kapitulanti-ne-virimo.html>.
3. https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/194..html

4. <https://lektsii.org/3-72306.html>
5. <http://studies.in.ua/polit-men-shpora/2592-poltichniy-konflkt-yogo-struktura-formi-dzherela-tipologya.html>
6. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Петров Микита В'ячеславович — студент групи ІТТ-19мс, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kovalenko1vn74@gmail.com;

Слободянюк Анатолій Володимирович — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, завідувач лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Petrov Mykyta — Faculty of Mechanical Engineering and transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : kovalenko1vn74@gmail.com;

Slobodyanyuk Anatoly V — Ph D in Sociology, assistant professor of social and political sciences, head of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.